

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความจำเป็นของปัญหา

วิทยาลัยการอาชีพ เป็นสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่จัดการเรียนการสอนวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนระดับช่าง กึ่งฝีมือ ช่างฝีมือ ช่างเทคนิค และการให้บริการฝึกวิชาชีพในระยะสั้นแก่ประชาชนทั่วไป รวม 5 ประเภทวิชา คือช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม และ หัตถอุตสาหกรรม ในสัดส่วนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สองประเทศที่มี แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงจาก สังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม วิทยาลัยการอาชีพ ต้องผลิตกำลังคนให้ สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเกษตรอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมบริการ

เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาอาชีวศึกษา ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) กรมอาชีวศึกษา (2536 : 13) ได้ประเมินผลพบว่า การดำเนินการทั่วไปมีปัญหาและอุปสรรค กล่าวคือ การลดลงของนักเรียนในบางประเภทวิชาและบางระดับ ได้แก่ ประเภทวิชาเกษตรกรรม คหกรรม ซึ่งมีจำนวนลดลงอย่างมากในแต่ละปี และระดับ การศึกษาที่เป็นปัญหา คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นเทคนิค (ปวท.) ปัญหาที่พบ ตามมาอีกว่า ปัญหาการว่างงานของผู้เรียนในบางประเภทวิชาและบางระดับที่ติดตาม ได้พบว่า ประเภทวิชาที่เป็นปัญหา ได้แก่ ประเภทวิชาคหกรรมและเกษตรกรรม ซึ่ง อาจเป็นเพราะค่านิยมทางสังคม และความต้องการของตลาดแรงงาน ความไม่ทันกับ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ในการสอนอาชีวศึกษา เนื่องจากปัญหาในด้าน งบประมาณและการหาแหล่งช่วยเหลือในการจัดซื้อจัดหาเครื่องมือที่ใช้ในการเรียน การสอน และยังพบต่อไปว่าปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานของสถานศึกษา คือ ขาด ข้อมูลในการวางแผนด้านงบประมาณ ขาดการติดตามประเมินผลที่ต่อเนื่อง และไม่ต่อเนื่อง ระบบจัดการศึกษาหลักสูตรไม่เปิดกว้างให้ผู้เรียนได้เลือกอย่างกว้างขวาง

ขาดการวิเคราะห์ที่ต่อเนื่อง ครูมีภาระที่ได้รับมอบหมายหน้าที่เสริมมาก เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ขาดครูในบางสาขาวิชาที่ตลาดแรงงานต้องการ ครูบางส่วนขาดวินัย ที่สำคัญครูก็พักการศึกษาที่จำเป็นต้องฝึกหัดซึ่งขาดอีกมาก ที่มีอยู่ในปัจจุบันล้ำสมัย ไม่ทันกับความก้าวหน้าของระบบธุรกิจอุตสาหกรรมที่ใช้อยู่ทั่วไป วิธีการที่จะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาและข้อจำกัดที่มีอยู่ดังกล่าวคือ การบริหารที่มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

การบริหาร เป็นกิจกรรมที่มีระบบ มีขั้นตอนและกระบวนการในวิชาเดียว การอาชีพที่มีผู้อำนวยการเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุด มีผู้ช่วยผู้อำนวยการ 4 ฝ่าย ร่วมงานกันบริหารงานและเรียกรวมกันแล้วผู้บริหาร การจะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายได้ผู้บริหารจำเป็นต้องมีเทคนิควิธีมากมาย เพื่อทำให้การบริหารเกิดประสิทธิภาพเกี่ยวกับการบริหาร สมพงษ์ เกษมสิน (2523 : 7) กล่าวว่ากระบวนการบริหารหรือการประกอบกิจการในทางบริหารจัดเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร และ นิเทศ กิตติวงศ์ (2526 : 42) ได้มีแนวคิดตรงกันว่า การที่ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่ ในการบริหารด้วย วิธีการกระทำอันเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันอย่างเป็นระเบียบ องค์การที่จัดขึ้นมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การวางแผนการสั่งงาน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน ซึ่งทั้ง 4 ขั้นตอนก็คือ กระบวนการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับฟาโยล (Fayol, 1949 : 46) ได้เสนอกระบวนการบริหารที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงานและการควบคุม อย่างไรก็ตามแนวคิดทฤษฎีหลักการ และเทคนิคต่าง ๆ ในการบริหาร ซึ่งผู้บริหารควรมีความรู้และนำไปใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือแนวคิดทางการบริหารของกุลิกและเออร์วิค (Gulick and Urwick, 1956 : 13) ซึ่งประกอบไปด้วย กระบวนการบริหาร 7 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การตัดสินใจในสิ่งการ การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณ แนวคิดดังกล่าวมีผู้นำไปใช้ในการบริหารกันมาก จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดตามลำดับ จึงสรุปได้ว่า การบริหารมีอยู่ 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล ผู้บริหารนอกจากความรับผิดชอบสูงสุดในองค์การแล้ว

ยังต้องมีจุดมุ่งหมายในการทำงานที่ชัดเจนและต้องทบทวนอยู่เสมอเพื่อให้งานดำเนิน
ไปในทิศทางที่กำหนดรวมทั้งสามารถแปลงวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายขององค์การที่มี
อยู่ออกมาเป็นรูปธรรมที่ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยใช้กระบวนการบริหาร
ได้แก่การวางแผนด้วยวิธีการเชิงระบบ มีการวางแผนที่ดีและมีการนำแผนไปปฏิบัติ
รู้จักมอบหมายภาระหน้าที่ให้ผู้ร่วมงานได้ปฏิบัติตามความสามารถ มีวัตถุประสงค์ที่
ชัดเจน รู้จักหาวิธีการประเมินผลที่เหมาะสม และนำผลการประเมินมาเปรียบเทียบ
ได้มาประจักษ์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพ ต้องการศึกษาระบบการ
บริหารของการบริหาร ในวิทยาลัยการอาชีพว่าได้มีการบริหารงานเป็นไปตามกระบวน
การมากน้อย ในระดับใด เพื่อนำผลวิจัยเป็นแนวทางในการบริหารงานวิทยาลัยการอาชีพ
ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ
ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารวิทยาลัย
การอาชีพ ในด้านการวางแผน การดำเนินงานและการประเมินผลตามทัศนะของ
ผู้บริหารและครู ในปีการศึกษา 2536

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานของผู้บริหาร
วิทยาลัยการอาชีพในด้านการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลตามทัศนะ
ของผู้บริหารและครู

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารงานของ
ผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพ ตามเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์
ในตำแหน่งหน้าที่ ของผู้บริหารและครู

2.3 เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามกระบวนการ
บริหารงานของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพตามที่เสนอของผู้บริหารและครู

สมมติฐาน

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารและครู ที่มีเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในตำแหน่ง
หน้าที่ต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารงานของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพ ตามกระบวนการ
บริหารแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในตำแหน่ง
หน้าที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารงานของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพ ตามกระบวนการ
บริหารงานแตกต่างกัน
3. ครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกัน มีทัศนคติ
ต่อการบริหารงานของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพตามกระบวนการบริหารงานแตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีความสำคัญและประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบถึงการบริหารงานของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีพ ตามกระบวนการ
บริหารงานเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการบริหารงานของวิทยาลัยการอาชีพ
ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. ทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างทัศนคติของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารงาน ตามกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารวิทยาลัยการอาชีวศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ในรายละเอียดของแต่ละตัวแปรอิสระ อันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้วิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงการบริหารงานของวิทยาลัยการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป
3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามกระบวนการบริหารงานในสถานศึกษาต่าง ๆ ในโอกาสต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากร กลุ่มตัวอย่างและขอบเขตของตัวแปรที่จะศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูของวิทยาลัยการอาชีวศึกษาสังกัดกองการศึกษาอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทั่วประเทศที่เปิดทำการสอนก่อน พ.ศ. 2535 จำนวน 16 แห่ง จำนวนประชากร 615 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูของวิทยาลัยการอาชีวศึกษาสังกัดกองการศึกษาอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทั่วประเทศที่เปิดสอนก่อน พ.ศ. 2535 จำนวน 16 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 296 คน
3. ขอบเขตของตัวแปรที่จะศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่
 - 3.1.1 เพศ จำแนกเป็น 2 ระดับ ได้แก่
 - ชาย
 - หญิง
 - 3.1.2 ระดับการศึกษา จำแนกเป็น 2 ระดับ ได้แก่
 - ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

3.1.3 ตำแหน่งหน้าที่ จำแนกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

- ผู้บริหาร
- ครู-อาจารย์

3.1.4 ประสบการณ์ในตำแหน่งหน้าที่ จำแนกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

- 1-5 ปี
- มากกว่า 5 ปี

3.2 ตัวอย่างตาม ได้แก่ การปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารของผู้บริหาร
วิทยาลัยการอาชีพ ซึ่งมีกระบวนการต่อไปนี้

- 3.2.1 การวางแผน
- 3.2.2 การดำเนินงาน
- 3.2.3 การประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยลงนิยามศัพท์เฉพาะดังต่อไปนี้

1. กระบวนการบริหารงานของผู้บริหาร หมายถึง การกำหนดขั้นตอนอย่างมีระบบ และสอดคล้องสัมพันธ์กัน เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ขั้นตอน คือ การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล
 - 1.1 การวางแผน หมายถึง การพิจารณากำหนดทางเลือกจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติไว้ล่วงหน้า โดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
 - 1.2 การดำเนินงาน หมายถึง การกระทำเพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
 - 1.3 การประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบความก้าวหน้าของงาน เปรียบเทียบผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคเพื่อรายงานผล
2. การปฏิบัติงานและกระบวนการบริหาร หมายถึง นวัตกรรมการทำงานในหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับ การวางแผนการดำเนินงาน และการประเมินผลซึ่งสามารถพิจารณาได้จากผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร

3. วิทยาลัยการอาชีพ หมายถึง สถานศึกษา สังกัดกองการศึกษาอาชีว กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดสอนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มวิชา การงานและอาชีพ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามโครงสร้างประกาศใช้บัตรช่างฝีมือ (ปชม.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
4. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารที่ได้รับการแต่งตั้ง จากกรมอาชีวศึกษา ให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพ และผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพ
5. ครู หมายถึง ครู-อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ หรือควบคุมดูแลการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในรายวิชาที่เปิดสอนในวิทยาลัยการอาชีพ
6. ทัศนคติ หมายถึง ความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการบริหารของผู้บริหาร และครูที่พิจารณาได้จากแบบสอบถาม